

PAVAO VI. (1963.-1978.)
(PAULUS VI.)

» Unitatis Redintegratio « (II. vatikanski sabor, III. sjednica, 21.XI.1964.)

1. Proslov

Promicanje ponovne uspostave jedinstva među svim kršćanima jedan je od poglavitih ciljeva Svetoga ekumenskog Drugoga vatikanskog koncila. Krist je Gospodin, naime, utemeljio jednu i jedincatu Crkvu, a ipak se mnoge kršćanske zajednice predstavljaju ljudima kao prava baština Isusa Krista; sve se one, doduše, proglašuju Gospodnjim učenicima, ali misle različito i idu različitim putevima, kao da je sam Krist razdijeljen. Ta razdijeljenost, dakako, otvoreno proturječi Kristovoj volji, na sablazan je svijetu i nanosi štetu najsvetijoj stvari: naviještanju evanđelja svemu stvorenju.

No Gospodar vjekova, koji mudro i strpljivo nastavlja izvoditi naum svoje milosti prema nama grješnicima, u najnovije je doba u međusobno razdijeljene kršćane počeo obilnije ulijevati skrušenost srca i želju zajedinstvom. Tom su milošću posvuda pokretani mnogi ljudi, pa je uz pomoć milosti Duha Svetoga i među našom odijeljenom braćom nastao danomice sve širi pokret za uspostavom jedinstva sviju kršćana. U tom, pak, pokretu za jedinstvom, nazvanim ekumenskim, sudjeluju oni koji zazivaju trojedinoga Boga i Isusa priznaju Gospodinom i Spasiteljem, i to ne samo odvojeni i pojedinačno nego i sabrani u skupinama u kojima su čuli evanđelje i za koje pojedinci kažu da su one njihova i Božja Crkva. Ipak, gotovo svi oni, iako na različite načine, teže za jednom i vidljivom Božjom Crkvom koja treba biti uistinu sveopća i poslana svemu svijetu, da se svijet obrati k evanđelju te tako bude spašen na slavu Božju. Motreći, dakle, sve to radosna duha i pošto je već izložio nauk o Crkvi, ovaj Sveti sabor – potaknut željom za obnovom jedinstva među svim Kristovim učenicima – svim katolicima želi predložiti pomagala, puteve i načine na koje oni mogu odgovoriti tom božanskom pozivu i milosti.

Prvo poglavlje: Katolička načela ekumenizma

2. Jedinstvo i jedincatost Crkve

Božja se ljubav u nama očitovala time što je Otac poslao jedinorođenoga Sina Božjega u svijet da, postavši čovjekom, po otkupljenju preporodi i u jedno sabere sav ljudski rod. Prije negoli je sama sebe na žrtveniku križa prinio kao neokaljanu žrtvu, onje Oca molio za vjernike govoreći: »Neka svi budu jedno; kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu jedno da svijet uzvjeruje da si me ti poslao« (Iv 17, 21); u svojoj je Crkvi ustanovio čudesan sakrament euharistije po kojemu se i naznačuje i ostvaruje jedinstvo Crkve. Svojim je učenicima dao novu zapovijed uzajamne ljubavi te im obećao Duh Branitelja koji će zauvijek ostati s njima kao Gospodin i oživljavatelj.

A pošto je bio uzdignut na križ i proslavljen, Gospodin je Isus izlio obećanoga Duha; po njemu je pozvao i sabrao u jedinstvo vjere, nade i ljubavi narod Novog saveza, tj. Crkvu, kao što naučava Apostol: »Jedno tijelo i jedan Duh, kao što ste pozvani u jednoj nadi svoga poziva. Jedan Gospodin, jedna vjera, jedan krst« (Ef 4, 4-5). Jer »koji ste god u Kristu kršteni, Krista ste obukli ... Svi ste vi, naime, jedan u Kristu Isusu«

(Gal 3, 27-28). Duh Sveti koji prebiva u vjericima te ispunja; svu Crkvu i njome upravlja, udjelotvoruje to divno zajedništvo vjernika i sve ih povezuje tako prisno u Kristu da je on počelo jedinstva Crkve. On dijeli milosti i službe tako što i Crkvu Isusa Krista obasiplje raznovrsnim darovima »da usavrši svete za djelo služenja, za izgradnju Kristova tijela« (Ef 4, 12).

Da bi tu svoju svetu Crkvu učvrstio po svoj zemlji sve do svršetka vjekova, Krist je zboru dvanaestorice povjerio zadaću naučavanja, upravljanja i posvećivanja. Između njih je izabrao Petra na kojemu je poslije njegove ispovijesti vjere odlučio sazdati svoju Crkvu; njemu je obećao ključeve Kraljevstva nebeskoga te mu je, nakon očitovanja njegove ljubavi, povjerio da u vjeri utvrđuje i u savršenom jedinstvu pase sve ovce; pritom sam Krist Isus dovijeka osta je najviši zaglavni kamen i pastir naših duša. Isus Krist hoće da djelovanjem Duha Svetoga njegov narod raste po vjernom propovijedanju evanđelja, po podjeljivanju sakramenata i po upravljanju u ljubavi – to vrše apostoli i njihovi nasljednici biskupi s Petrovim nasljednikom kao glavom; zajedništvo svojega naroda Isus Krist usavršava u jedinstvu, u ispovijedanju jedne vjere, u zajedničkom slavljenju službe Božje te u bratskoj slozi Božje obitelji. Tako Crkva, jedincato Božje stado, kao znak podignut za narode, poslužujući evanđelje mira svemu ljudskome rodu, putuje u nadi prema cilju višnje domovine. To je sveto otajstvo jedinstva Crkve, u Kristu i po Kristu, dok je Duh Sveti tvorac različitosti darova. Vrhunski je uzorak i počelo toga otajstva jedinstvo u Trojstvu osoba jednoga Boga Oca i Sina u Duhu Svetome.

3. Odnosi odijeljene braće s Katoličkom crkvom

U toj jednoj i jedincatoj Božjoj Crkvi već su se od samih početaka pojavili neki rascjepi koje Apostol oštro kori kao vrijedne osude: u kasnijim su, pak, stoljećima nastale još veće nesuglasice i znatne su zajednice odijeljene od punoga zajedništva Katoličke crkve, ponekad ne bez krivnje ljudi s obiju strana. A oni koji se sada rađaju u takvim zajednicama i napajaju se vjerom u Krista, ne mogu biti optuženi za grijeh rastavljenosti i Katolička ih crkva grli bratskim poštovanjem i ljubavlju. Oni, naime, koji vjeruju u Krista i na pravi su način kršteni, postavljeni su u neko, iako ne i savršeno, zajedništvo s Katoličkom crkvom. Dakako, zbog razilaženja koja na razne načine vladaju između njih i Katoličke crkve, kako u doktrinarnim, a katkad i u disciplinskim pitanjima, tako i gledom na ustrojstvo Crkve, punom se crkvenom zajedništvu protive na male a katkad i teže zapreke, koje ekumenski pokret nasloji prevladati. Uza sve to, oni se, u krstu iz vjere opravdani, pritjelovljuju Kristu pa se zato s pravom rese šćanskim imenom, a djeca Katoličke crkve ih žasluzeno priznaju braćom u Gospodinu.

Povrh toga, mnogi i izvrsni elementi ili dobra, od kojih se – uzetih zajedno – izgrađuje i oživljuje sama Crkva, mogu postojati također izvan vidljivih ograda Katoličke crkve: pisana Božja riječ, život milosti, vjera, nada i ljubav te drugi unutrašnji darovi Duha Svetoga i vidljivi elementi; sve to, što od Krista proizlazi i k njemu vodi, s pravom pripada jedinjoj Kristovoj Crkvi. Od nas odijeljena braća obavljaju također mnoge svete čine kršćanske religije, koji na razne načine, već prema različitom stanju svake Crkve ili zajednice, bez sumnje mogu stvarno roditi život milosti te valja reći da su prikladni za otvaranje pristupa u zajedništvo spasa.

Stoga te odijeljene Crkve ili zajednice, iako smatramo da trpe od onih nedostataka, nipošto nisu lišene značenja i važnosti u otajstvu spasenja. Kristov se, naime, Duh ne ustručava poslužiti njima kao sredstvima spasenja; njihova snaga potječe od one punine milosti i istine koja je povjerena Katoličkoj crkvi. Pa ipak, od nas odijeljena braća – bilo pojedinci bilo zajednice i njihove Crkve – ne uživaju ono jedinstvo što ga je Isus Krist htio darovati svima onima koje je preporodio i suoživio u jedno tijelo i u novost života, a što priznaju Sveta pisma i časna crkvena predaja. Jer samo se po Katoličkoj Kristovoj crkvi, koja je opće pomagalo spasenja, može postići sva punina spasonosnih sredstava. Vjerujemo, naime, da je samo apostolskome zboru na čelu s Petrom Gospodin povjerio sva dobra Novoga saveza radi uspostave jednoga Kristova tijela na zemlji; njemu se potpuno trebaju pritjeloviti svi koji već na neki način pripadaju Božjemu narodu, Premda taj narod, dok traje njegovo zemaljsko putovanje, u svojim članovima ostaje podložan grijehu, on ipak u Kristu raste i Bog ga blago vodi u skladu sa svojim skrovitim naumima, sve dok radostan ne bude prispio k cjelovitog punini vječne slave u nebeskom Jeruzalemu.

4. Ekumenizam

Budući da se danas u mnogim dijelovima svijeta pod milosnim dahom Duha Svetoga molitvom, riječju i djelom poduzimaju brojni pokušaji kako bi se prispjelo k onoj punini jedinstva koju hoće Isus Krist, ovaj Sveti sabor potiče sve katoličke vjernike da raspoznavajući znakove vremena domišljato sudjeluju u ekumenskom radu.

Pod »ekurnenskim pokretom« shvaćaju se djelatnosti i pothvati koji se u skladu s različitim potrebama Crkve i okolnostima vremena pokreću i usmjeruju prema promicanju jedinstva kršćana; to su prije svega svi naponi da se uklone riječi, sudovi i djela koji po pravednosti i istini ne odgovaraju stanju odijeljene braće te tako otežavaju njihove uzajamne odnose; zatim u religioznom duhu upriličeni skupovi kršćana iz raznih Crkava ili zajednica i na njima zapodjenut »dijalog« između prikladno upućenih stručnjaka, u kojem svaki od njih dublje objašnjava nauk svoje zajednice i jasno pokazuje njegova obilježja. Po tom dijalogu, naime, svi stječu istinitiju spoznaju nauka i života te pravednije vrednovanje obiju zajednica; tada te zajednice također postižu onu širu suradnju u svim dužnostima koje se zahtijevaju od svake kršćanske savjesti radi zajedničkoga dobra te se, gdje god je to dopušteno, sastaju na jednodušnu molitvu, I napokon, svi ispituju svoju vjernost Kristovoj volji glede Crkve te se, kako i valja, odlučno laćaju posla oko obnove i reforme. Kada sve to vjernici Katoličke crkve razborito i strpljivo čine pod budnim okom pastira, oni pridonose dobru pravednosti i istine, sloge i suradnje te bratskoga duha i jedinstva; tako će se na tom putu malo-pomalo, pošto se prevladaju zapreke koje priječe savršeno crkveno zajedništvo, svi kršćani skupiti u jednom euharistijskom slavlju i u jedinstvu jedne jedine Crkve; tim je jedinstvom Krist od početka obdario svoju Crkvu, a mi vjerujemo da ono neizgubivo postoji u Katoličkoj crkvi te se nadamo da će iz dana u dan rasti sve do svršetku svijeta. Očito je, međutim, da se posao oko pripreme i pomirenja onih pojedinaca koji žele puno katoličko zajedništvo po svoj naravi razlikuje od ekumenskoga pothvata; ipak tu nema nikakve opreke jer jedno i drugo proizlazi iz čudesne Božje rasporedbe.

U ekumenskom radu katolički se vjernici bez sumnje trebaju skrbiti za odijeljenu braću moleći za njih, razgovarajući s njima o crkvenim pitanjima te čineći prve korake prema njima. No prije svega, oni sami moraju iskrena i pozorna srca odvagnuti ono što u samoj katoličkoj obitelji valja obnoviti i učiniti kako bi njezin život vjernije i jasnije svjedočio o nauku i ustanovama koje je Krist predao po apostolima. Iako je Katolička crkva obdarena svom Bogom objavljenom istinom i sredstvima milosti, njezini članovi ipak ne žive od toga svim žarom kako bi pristajalo, tako da lice Crkve manje sjaji braći koja su od nas odijeljena, a usporava se rast Božjega kraljevstva. Stoga svi katolici moraju težiti za kršćanskim savršenstvom, svaki se mora truditi, kako odgovara njegovu stanju, da se Crkva, koja u svojem tijelu nosi Isusovo poniženje i umiranje, iz dana u dan čisti i obnavlja, dok si je Krist ne privede slavnu, bez ljage i bore. Pazeći na jedinstvo u onom što je nužno, neka svi u Crkvi – u skladu sa zadaćom koja je svakome dana – čuvaju dužnu slobodu kako u raznim oblicima duhovnoga života i stege tako i u različitosti liturgijskih obreda, štoviše, i u teološkoj razradbi objavljene istine; u svemu, pak, neka njeguju ljubav. Budu li, naime, tako postupali, oni će iz dana u dan punije očitovati pravo shvaćeno katolištvo te ujedno i apostolstvo Crkve. S druge strane, nužno je da katolici radosno priznaju i cijene prava kršćanska dobra koja proizlaze iz zajedničke baštine, a nalaze se kod od nas odijeljene braće. Pravedno je i spasonosno priznavati Kristova bogatstva i krjeposna djela u životu drugih koji za Krista svjedoče katkad sve do prolijevanja krvi: Bog je, naime, u svojim djelima uvijek čudesan i vrijedan divljenja. Ne smije se mimoći ni to da sve ono što se po milosti Duha Svetoga ostvaruje kod odijeljene braće može pridonijeti i našoj izgradnji. Što god je uistinu kršćansko, nikada se ne protivi pravim dobrima vjere; štoviše, to uvijek može imati takav učinak da se savršenije dosegne samo otajstvo Krista i Crkve.

Pa ipak, razdijeljenosti kršćana zapreka su Crkvi da postignu sebi svojstvenu puninu katolištva u onoj djeci koja joj, doduše, po krstu pripadaju, ali su odijeljena od njezina punog zajedništva. Štoviše, pa i za samu Crkvu biva teže u svakom pogledu izraziti puninu katolištva u samoj stvarnosti života. Ovaj Sveti sabor s radošću opaža kako iz dana u dan raste sudjelovanje katoličkih vjernika u ekumenskom radu; on ga povjerava biskupima diljem svega svijeta da ga domišljato promiču i njime razborito ravnaju.

Drugo poglavlje: Provođenje ekumenizma

5. Obnova Crkve

Skrb za ponovnu uspostavu jedinstva tiče se cijele Crkve, kako vjernika tako i pastira; ona obvezuje svakoga pojedinog od njih već prema njegovoj sposobnosti, bilo u svagdašnjem kršćanskom životu bilo u teološkim i povijesnim istraživanjima. Ta skrb na neki način već očituje bratsku povezanost koja postoji među svim kršćanima te vodi prema punom i savršenom jedinstvu u skladu s Božjom dobrohotnošću.

6. Obnova Crkve (2)

Budući da se svaka obnova Crkve bitno sastoji u povećanoj vjernosti njezinu pozivu, bez sumnje je upravo to razlogom zašto ovaj pokret teži rema jedinstvu. Dok Crkva hodo časti svojim putem, Krist je poziva na onu neprekidnu reformu koja joj je kao ljudskoj i zemaljskoj ustanovi trajno potrebna; prema tome, ako se nešto, već prema okolnostima stvari i vremena, slabije obdržavalo bilo u ćudoređu ili crkvenoj stezi bilo također u načinu izricanja nauka – koji valja brižljivo razlikovati od samoga pologa vjere- neka se to u prikladno vrijeme na pravi i dužan način ponovno uspostavi.

Ta obnova dakle ima posebnu eku mensku važnost. A one raznovrsne načine života Crkve, po kojima se ta obnova već ostvaruje, valja držati takoreći zalogom i povoljnim predznacima koji sretno navješćuju buduće napredovanje ekumenizma; to su: biblijski i liturgijski pokret, propovijedanje Božje riječi i kateheza, apostolat laiku, novi oblici redovničkoga života, duhovnost ženidbe te nauk i djelatnost Crkve na društvenom polju.

7. Obraćanje srca

Nema ekumenizma u pravom smislu riječi bez unutrašnjega obraćenja. Naime, iz novosti duha te iz samozataje i posve' slobodnoga iskazivanja ljubavi nastaju i sazrijevaju želje za jedinstvom. Stoja moramo moliti božanskoga Duha za milost iskrene samozataje, poniznosti i blagosti u služenju, kao bratske širokogrudnosti prema drugima. Apostol naroda kaže: »Zaklinjem vas, braćo, ja – sužanj u Gospodinu – da živite dostojno poziva kojim ste pozvani, sa svom poniznošću i blagošću strpljivo pod noseći jedni druge u ljubavi i skrbni da svezom mira sačuvate jedinstvo duha« (Ef 4,1-3). To upozorenje tiče se poglavito onih koji su promaknuti u sveti red, s nakanom da bude nastavljeno poslanje Krista koji nije do šao među nas »da bude posluživan, nego da služi« (Mt 20, 28).

Svjedočanstvo svetoga Ivana vrijedi i za grijehe protiv jedinstva: »Reknemo li da nismo zgriješili, pravimo ga lašcem i riječi njegove nema u nama« (1 Iv 1, 10). Stoga poniznom molitvom zatražimo oprostjenje od Boga i od odijeljene braće, kao što i mi otpuštamo svojim dužnicima.

Neka svi Kristovi vjernici imaju na umu da jedinstvo kršćana to bolje promiču, štoviše udjelotvoruju, što čišće nastoje živjeti u skladu s evanđeljem. Što se, naime, tješnijim za jedništvom sjedine s Ocem, Riječju i Duhom, to će prisnije i lakše moći uvećavati uzajamno bratstvo.

8. Zajednička molitva

To obraćenje srca i tu svetost života, zajedno s privatnim i javnim molitvama za jedinstvo kršćana, valja smatrati dušom cijeloga ekumenskoga pokretu te se s pravom mogu nazvati duhovnim ekumenizmom. Kod katolika je, naime, uobičajeno da se često sastaju na onu molitvu za jedinstvo Crkve kojom je sam Spasitelj u predvečerje svoje smrti žarko molio Oca: »Da svi budu jedno« (Iv 17,21).

U nekim posebnim prigodama, kao što su molitve koje se zakazuju »za jedinstvo« te na ekumenskim skupovima, slobodno je i, štoviše, poželjno da se katolici združuju u molitvi s odijeljenom braćom. Takve zajedničke prošnje zasigurno su vrlo učinkovito sredstvo da se postigne milost jedinstva; one izvorno označuju one sveze kojima su katolici još povezani s odijeljenom braćom: »Gdje su naime dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ondje sam ja među njima« (Mt 18, 20).

Ipak, zajedničko sudjelovanje u svetinjama ne smije se smatrati sredstvom koje se bez ikakva razlučivanja smije primjenjivati za ponovnu uspostavu jedinstva kršćana. To zajedničko sudjelovanje u svetinjama poglavito ovisi o dva načela: o tome da naznačuje jedinstvo Crkve i o udioništvu u sredstvima milosti.

Naznačivanje jedinstva ponajčešće zabranjuje to zajedničko sudjelovanje. Nastojanje oko stjecanja milosti katkada ga preporučuje. O konkretnome načinu postupanja neka razborito odluči mjesna biskupska vlast uzimajući u obzir sve okolnosti mjesta, vremena i osoba, osim ako biskupska konferencija prema propisu vlastitoga statuta ili Sveta Stolica drukčije ne odluče.

9. Uzajamno upoznavanje braće

Valja upoznati uvjerenje odijeljene braće. Za to se nužno traži proučavanje kojim se valja baviti na istinoljubiv i dobrohotan način. Potrebno je da na dužan način pripremljeni katolici bolje upoznaju naučavanje i povijest, duhovni i bogoštovni život te religioznu psihologiju i kulturu, koji su braći svojstveni. Kako bi se to postiglo, mnogo pripomažu skupovi pripremljeni s objiju strana, na kojima se osobito raspravljaju teološka pitanja i gdje svatko nastupa ravnopravno, samo neka su oni koji na njima sudjeluju – pod nadzorom biskupa – uistinu stručnjaci. Iz takva će se dijaloga također jasnije upoznati koje je pravo stanje Katoličke crkve. Tim će se putem također bolje spoznati način mišljenja odijeljene braće te će im se na prikladniji način izložiti naša vjera.

10. Ekumenska izobrazba

Poduka u svetoj teologiji i u drugim, napose povijesnim predmetima, treba se također davati pod ekumenskim vidikom kako bi sve točnije odgovarali stvarnoj istini. Od velike je, naime, važnosti da budući pastiri i svećenici vladaju točno ovako, ne polemički razrađenom teologijom, napose u onom što se tiče odnosa odijeljene braće prema Katoličkoj crkvi. Od obrazovanosti svećenika, naime, u najvećoj mjeri ovisi nužna poduka i duhovna izobrazba vjernika i redovnika.

Oni katolici koji su se predali misijskoj djelatnosti u istim zemljama kao i drugi kršćani trebaju se, napose danas, također upoznati s pitanjima i plodovima koji u njihovu apostolatu izvire iz ekumenizma.

11. Način izricanja i izlaganja vjerskog nauka

Način i postupak izricanja katoličke vjere nikako ne smije postati zaprekom dijalogu s braćom. Svakako je potrebno jasno izlagati cjelovit nauk. Ekumenizmu nije ništa tako strano kao onaj lažni irenizam kojim se čistoći katoličkog nauka nanosi šteta i zamračuje njegov pravi i sigurni smisao.

Ujedno valja i dublje i ispravnije objašnjavati katoličku vjeru načinom i govorom koji mogu razumjeti također odijeljena braća. Osim toga, katolički teolozi, koji u ekumenskom dijalogu – prijanjajući uz nauk Katoličke crkve – zajedno s odijeljenom braćom poduzimaju istraživanja o božanskim otajstvima, moraju postupati istinoljubivo, s poštovanjem i poniznošću. U uspoređivanju naučavanja neka ne smetnu s uma da postoji red ili »hijerarhija« istina katoličke vjere, jer je različita njihova povezanost s temeljem kršćanske vjere. Tako će se prokrčiti put na kojem će se u tom bratskom natjecanju svi poticati na dublju spoznaju i jasnije očitovanje neistraživa Kristova bogatstva.

12. Suradnja s odijeljenom braćom

Neka svi kršćani pred svim narodima ispovijedaju vjeru u trojedinoga Boga, u utjelovljenoga Božjeg Sina, našega Otkupitelja i Gospodina, te zajedničkim naporom u uzajamnom poštovanju svjedoče o našoj nadi koja ne iznevjeruje. Budući da se u našim vremenima vrlo široko uspostavlja suradnja na društvu nom području, svi su ljudi redom pozvani na taj zajednički posao, pogotovo oni koji vjeruju u Boga, a najviše svi kršćani jer su obilježeni Kristovim imenom. Suradnja svih kršćana na živ način izražava onu svezu kojom se oni već međusobno ujedanjuju te u punije svjetlo stavlja lice Krista sluga. Ta suradnja već je uspostavljena u mnogih naroda i treba se sve više i više usavršavati, napose u onim krajevima gdje se odvija društveni i tehnički razvoj: bilo da je riječ o ispravnom vrednovanju dostojanstva ljudske osobe, o promicanju dobra mira ili o provedbi društvene primjene evanđelja, o unaprjeđivanju znanosti i umjetnosti u kršćanskom duhu, bilo također u primjeni ma koje vrste ljekovitih mjera protiv nevolja naše kao što su glad i nesreće, nepismenost i neimaština, oskudica nepravična razdioba dobara, u Krista vjeruju, mogu u toj lako naučiti kako da jedni drugo uzmognu bolje upoznati i više cijiniti te kako da se prokrči put prema jedinstvu kršćana.

13. Raznovrsna razdijeljenja

Svoj pogled okrećemo prema dvjema glavnim vrstama raskola, koji pogađaju nesašivenu Kristovu haljinu. Prvi od njih dogodili su se na Istoku, bilo osporavanjem dogmatskih obrazaca Efeškoga i Kalcedonskoga koncila ili, u kasnijem razdoblju, raspadanjem crkvenog zajedništva između istočnih patrijarhata i Rimske Stolice.

Potom su na Zapadu, više od četiri stoljeća kasnije, izbili drugi raskoli iz događaja koji su općenito poznati pod nazivom reformacije. Otada više zajednica- bilo nacionalnih bilo vjeroispovjednih – odijeljeno od Rimske Stolice. Među onima u kojih i dalje djelomično postoje katoličke predaje i ustrojstvo, posebno mjesto zauzima anglikanska zajednica.

Ipak se te različite razdijeljenosti međusobno vrlo razlikuju, ne samo s obzirom na podrijetlo, mjesto i vrijeme nego osobito po naravi i težini pitanja koja se tiču vjere i crkvenoga ustrojstva. Stoga ovaj Sveti sabor – ne podcjenjujući različite uvjete raznih kršćanskih skupina niti mimoilazeći preostale sveze koje još postoje među njima unatoč razdijeljenosti – odlučuje izložiti sljedeće misli radi razboritoga provođenja ekumenskog djelovanja.

I. Posebno promatranje istočnih Crkava

14. Osebujan položaj i povijest Crkava Istoka

Crkve Istoka i Zapada slijedile su kroz mnoga stoljeća svoj vlastiti put, povezane ipak bratskim zajedništvom vjere i sakramentalnoga života; pritom je Rimaska Stolica, uz zajedničku suglasnost, bila mjerodavna ako bi među njima nastala razmimoilaženja s obzirom na vjeru ili crkvenu stegu. Svetom je saboru, među ostalim vrlo važnim stvarima, milo sve podsjetiti na to kako na Istoku cvjeta više partikularnih ili mjesnih Crkava; među njima prvo mjesto zauzimaju patrijarhatske Crkve, od kojih se nemali broj njih diči time da su potekle od samih apostola. Otuda je u istočnjaka prevladavala i još prevladava skrb i nastojanje oko očuvanja onih bratskih odnosa u zajedništvu vjere i ljubavi, koji moraju vladati među mjesnim Crkvama kao među sestrama.

Isto se tako ne smije previdjeti ni to da Crkve Istoka od početka imaju blago iz kojega je Crkva Zapada mnogo toga preuzela u bogoslužju, u duhovnoj predaji i u pravnom uređenju. Isto se tako ne smije podcijeniti ni to da su temeljne dogme kršćanske vjere o Trojstvu i o Božjoj riječi, utjelovljenoj iz Marije Djevice, bile definirane na ekumenskim koncilima održanima na Istoku. Kako bi očuvale tu vjeru, te su Crkve mnogo trpjele i još mnogo trpe.

Baština predana od apostola bila je prihvaćana u različitim oblicima i na različite načine; stoga se ona od samih početaka Crkve ovdje ili ondje raznovrsno tumačila, i to također zbog različite čudi i zbog različitih uvjeta života. Sve je to, uz vanjske uzroke i zbog pomanjkanja uzaja mnoga razumijevanja i ljubavi, davalo povod za razdvajanja.

Stoga Sveti sabor potiče doduše sve, ali osobito one koji se kane posvetiti radu na uspostavi željenoga punog zajedništva između istočnih Crkava i Katoličke crkve, neka poklone dužnu pozornost osebujnom položaju Crkava Istoka u njihovu nastajanju i rastu kao i naravi odnosa koji su vladali između njih i Rimske Stolice prije razdvajanja te si o svemu tome oblikuju ispravan sud. Ako se na to bude brižljivo pazilo, to će u najvećoj mjeri pridonijeti namjeravanom dijalogu.

15. Liturgijska i duhovna predaja istočnjaka

Svima je također poznato s kolikom ljubavlju istočni kršćani obavljaju svete bogoslužne čine, osobito euharistijsko slavlje, izvor života Crkve i zalag buduće slave; po njemu vjernici, sjedinjeni s biskupom, imaju pristup k Bogu Ocu po Sinu – utjelovljenoj Riječi, mučenoj i proslavljenoj – u izlivanju Duha Svetoga, te postižu zajedništvo s Presvetim Trojstvom postavši »dionicima božanske naravi« (2 Pt 1, 4). Stoga se slavljem Gospodnje euharistije u tim pojedinačnim Crkvama izgrađuje i raste Božja Crkva, a koncelebracijom se očituje njihovo zajedništvo.

U tom liturgijskom bogoštovlju istočnjaci prekrasnim hvalospjevima veličaju Mariju vazda Djevicu koju je

Efeški ekumenski koncil svečano proglasio Presvetom Bogorodicom, da bi Krist – prema Pismima – pravo i navlastito bio priznat Sinom Božjim i Sinom Čovječjim; oni također časte mnoge svece, a među njima osobito oce sveopće Crkve. Budući da te Crkve, iako odijeljene, imaju prave sakramente, a poglavito snagom apostolskoga nasljedstva svećeništvo i euharistiju, po kojima su s nama još povezani najtješnjom svezom, stanovito zajedničko sudjelovanje u svetinjama ne samo da je moguće nego je i preporučljivo, ako su okolnosti za to prikladne i crkve na ga vlast odobri.

Na Istoku se također nalaze bogatstva onih duhovnih predaja koje su došle do izražaja osobito u monaštvu, Ondje je, naime, već od slavnih vremena svetih otaca cvjetala ona monaška duhovnost koja se potom proširila na zapadne strane; iz nje je kao iz svojega izvora potekla usta nova latinskoga redovništva, koje je potom više puta odatle primalo novu snagu, Stoga se usrdno prepo ručuje da katolici češće pristupaju k tom duhovnom bogatstvu istočnih otaca, koje čitavoga čovjeka uzdiže k promatranju božanskih otajstava. Neka svi znaju da je za vjerno očuvanje punine kršćanske predaje i za postizanje pomirenja istočnih i zapadnih kršćana od najveće važnosti poznavanje i čašćenje, čuvanje i promicanje prebogat liturgijske i duhovne baštine istočnjaka.

16. Posebno pravno uređenje Crkava Istoka

Osim toga, Crkve Istoka već su se od prvih vremena držale vlastitoga pravnog uređenja koje su potvrđivali sveti oci i koncili, pa i oni ekumenski. Kao što je prije spomenuto, stanovita se raznolikost u vladanju i u običajima ni najmanje ne protivi jedinstvu Crkve, nego čak povećava njezin ukras i znatno pridonosi ispunjenju njezina poslanja, Stoga, da ukloni svaku dvojbu, Sveti sabor izjavljuje: Crkve Istoka, svjesne nužnoga jedinstva cijele Crkve, imaju pravo držati se vlastitoga pravnog uređenja jer je ono više u skladu s naravi njihovih vjernika i prikladnije je u skrbi za dobro duša. Potpuno obdržavanje toga tradicionalnog načela koje se, istina, nije uvijek poštovalo, pripada u red onih stvari koje se svakako zahtijevaju kao prethodni uvjet za po novnu uspostavu jedinstva.

17. Osebjnost istočnjaka u izlaganju nauka

Što je Koncil prije rekao o zakonitoj raznolikosti, to se isto smatra dobrim izjaviti i o različitom teološkom izricanju nauka, Na Istoku i na Zapadu su se, naime istraživanju objavljene istine primjenjivali vidike objavljenoga otajstva katkada prikladnije poimlju i bolje osvjetljaju jedni negoli drugi, tako da onda valja reći kako se oni različiti teološki izričaji nerijetko više međusobno dopunjuju nego suprotstavljaju. Što se tiče izvornih teoloških predaja istočnjaka, valja priznati da su one zaista na izvrstan način ukorijenjene u svetim Pismima; liturgijski ih život njeguje i izražava; hrane se živom apostolskom predajom i spisima istočnih otaca i duhovnih pisaca te teže ispravnom uređenju života, dapače, punom promatranju kršćanske istine.

Ovaj Sveti sabor zahvaljuje Bogu što mnoga istočna djeca Katoličke crkve, koja tu baštinu čuvaju i žele je čišće i punije živjeti, već žive u punom zajedništvu s braćom koja njeguju zapadnu predaju; on izjavljuje da sva ta duhovna, liturgijska, disciplinarna i teološka baština u svojim različitim predajama pripada punom katolištvu i apostolstvu Crkve.

18. Zaključak

Pošto je sve to dobro promotrio, ovaj Sveti sabor obnavlja ono što su izjavili prijašnji sveti sabori i rimski prvosvećnici: za ponovnu uspostavu, odnosno za očuvanje zajedništva i jedinstva ne treba »stavljati ... ni kakva drugog teretu osim...onoga što je nužno« (Dj 15, 28). On također silno želi da se radi postupnoga ostvarenja toga jedinstva od sada svi naponi poduzimaju u različitim ustanovama i oblicima crkvenoga života, osobito molitvom i bratskim dijalo gom o nauku i o hitnijim potrebama pastoralne zadaće u naše vrijeme. On isto tako pastirima i vjernicima Katoličke crkve preporučuje blisku povezanost s onima koji više ne žive na Istoku, nego daleko od domovine, da poraste bratska suradnja s njima u duhu ljubavi, isključujući svaki osjećaj svadljiva nadmetanja. Ako se to djelo bude zdušno promicalo, Sveti sabor se nada da će pasti zid koji dijeli istočnu i zapadnu Crkvu i da će napokon nastati jedna kuća učvršćena zaglavnim kamenom, Kristom Isusom, koji će od obojega učiniti jedno.

II. Odijeljene Crkve i crkvene zajednice na Zapadu

19. Poseban položaj zapadnih odijeljenih zajednica

Crkve i crkvene zajednice koje su odijeljene od Rimske Apostolske Stolice, bilo u onoj vrlo teškoj kriznoj prekretnici, koja je na Zapadu započela već tamo potkraj srednjega vijeka, bilo u kasnija vremena, s Katoličkom su crkvom povezane osobitom srodnošću i tijesnim odnosom zbog dugotrajna života što ga je kršćanski narod tijekom prošlih stoljeća provodio u crkvenom zajedništvu.

No kako se te Crkve i crkvene zajednice zbog različitosti postanka, nauka i duhovnoga života znatno razlikuju ne samo od nas nego i među sobom, vrlo ih je teško točno opisati, pa to ovdje niti ne možemo poduzimati. Premda ekumenski pokret i želja za mirom s Katoličkom crkvom još nisu svuda prevladali, nadamo se da će ekumenski osjećaj i uzajamno uvažavanje malo-pomalo u svima rasti. Ipak valja priznati da između tih Crkava i crkvenih zajednica i Katoličke crkve postoje vrlo teška razilaženja, i to ne samo povijesne, sociološke, psihološke i kulturalne naravi nego prije svega u tumačenju objavljene istine. A da bi se unatoč tim razlikama što lakše mogao uspostaviti ekumenski dijalog, u ovome što slijedi želimo iznijeti ono što tom dijalogu može i mora biti temeljem i poticajem.

20. Vjera u Krista

Mi ponajprije imamo u vidu one kršćane koji javno priznaju Isusa Krista kao Boga i Gospodina i jedinoga posrednika između Boga i ljudi, na slavu jednoga Boga i ljudi, na slavu jednoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Znamo, doduše, da postoje nemala odudaranja od nauka Katoličke crkve o Kristu, utjelovljenoj Božjoj riječi, i o djelu otkupljenja, pa prema tome i o otajstvu i o službi Crkve te o Marijinoj zadaći u djelu spasenja. Ipak se radujemo kad vidimo da odijeljena braća teže prema Kristu kao izvoru i središtu crkvenoga zajedništva. Oni su taknuti željom za sjedinjenjem s Kristom, pa ih to nagoni da sve više i više tragaju za jedinstvom i da svuda kod naroda svjedoče o svojoj vjeri.

21. Proučavanje Svetih pisama

Ljubav i čašćenje te upravo štovanje Svetih pisama navode našu braću na stalno i brižljivo proučavanje svetih stranica: evanđelje je, naime, »Božja sila na spas svakomu koji vjeruje, najprije Židovu pa Grku« (Rim 1,16). Zazivajući Duha Svetoga, oni u Svetim pismima tragaju za Bogom kao onim koji im takoreći govori u Kristu; njega su proroci unaprijed navijestili i on je Božja riječ za nas utjelovljena. U Svetim pismima oni promatraju Kristov život i ono što je božanski Učitelj učio i učinio za spas ljudi, osobito otajstva njegove smrti i njegova uskrsnuća. No kad od nas odijeljeni kršćani potvrđuju božanski autoritet svetih knjiga, oni misle drukčije negoli mi – i to svaki na svoj način – o odnosu između Pisama i Crkve u kojoj, prema katoličkoj vjeri, vjerodostojno učiteljstvo zauzima posebno mjesto u izlaganju i propovijedanju pisane Božje riječi. Uprkos tome, svete su riječi u samom dijalogu izvrsno sredstvo u moćnoj ruci Božjoj da se postigne ono jedinstvo koje Spasitelj pruža svim ljudima.

22. Sakramentalni život

Kad god se sakrament krsta prema Gospodinovu ustanovljenju valjano podjeljuje i s dužnim raspoloženjem srca prima, čovjek se uistinu pritetjelovljuje rassetomu i proslavljenomu Kristu te se preporuča za sudjelovanje u božanskom životu, prema onoj Apostolovoj: »Suukopani s njime u krstu, u njemu ste i uskrsnuli po vjeri u djelovanje Boga koji ga uskrisi od mrtvih« (Kol 2, 12). Krst, dakle, tvori sakramentalnu svezu jedinstva koja vlada među svima što su njime preporođeni. Ipak, sam po sebi krst je tek početak i ishodište jer on sav teži za postizanjem punine života u Kristu. Stoga je krst usmjeren na cjelovito ispovijedanje vjere, na cjelovito pritetjelovljenje ustanovi spasenja kakvu je htio sam Krist i, napokon, na cjelovito ucjepljenje euharistijsko zajedništvo.

Premda od nas odijeljenim crkvenim zajednicama nedostaje puno jedinstvo s nama, koje proistječe iz krsta, te makar vjerujemo da one nisu očuvale izvornu i cjelovitu bit euharistijskoga otajstva navlastito zbog nedostatka sakramenta reda, one ipak – dok slave spomen smrti i uskrsnuća Gospodnjega na Svetoj večeri – priznaju da se u zajedništvu s Kristom naznačuje život i iščekuje njegov slavni dolazak. Stoga nauk o

Gospodnjoj večeri, o ostalim sakramentima, o bogoštovlju i o crkvenim službama mora biti predmetom dijaloga.

23. Život u Kristu

Kršćanski se način života te braće hrani vjerom u Krista i krijepi ga krsna milost i slušanje Božje riječi. On se, dakako, očituje u privatnoj molitvi, u biblijskom razmatranju, u životu kršćanske obitelji te u bogoštovlju zajednice koja se sabrala da Bogu iskaže hvalu. Njihovo bogoslužje, uostalom, ponekad sadržava očite elemente drevne zajedničke liturgije. Vjera kojom se Kristu vjeruje donosi plodove u hvali i zahvaljivanju za dobročinstva primljena od Boga; k tome pridolazi živ osjećaj za pravednost i iskrena ljubav prema bližnjemu. Ta je, pak, djelotvorna vjera također urodila mnogobrojnim ustanovama za uklanjanje duhovne i tjelesne bijede, za njegovanje odgoja mladeži, za stvaranje čovječnijih uvjeta društvenoga života te za učvršćenje sveopćega mira.

No ako među kršćanima mnogi uvijek ne shvaćaju evanđelje u ćudorednim stvarima na isti način kao katolici niti dopuštaju ista rješenja težih pitanja današnjega društva, oni ipak žele kao i mi prijanjati uz Kristovu riječ kao izvor kršćanske jakosti te se pokoravati apostolskoj zapovijedi: »Sve što god činite riječju ili djelom, sve to činite u imenu Gospodina Isusa Krista, time što po njemu zahvaljujete Bogu i Ocu« (Kol 3, 17). Odavde može započeti ekumenski dijalog o primjeni evanđelja na pod ručju ćudoređa.

24. Zaključak

Pošto smo tako ukratko izložili uvjete pod kojima se događa odvijanje ekumenskoga rada i načela prema kojima se on mora ravnati, s pouzdanjem okrećemo svoj pogled prema budućnosti. Ovaj Sveti sabor potiče vjernike da se uzdrže od bilo kakve lakoumnosti i nerazborite revnosti koje bi mogle štetiti pravomu napretku jedinstva. Njihov ekumenski rad, naime, ne može biti drukčiji nego potpuno i iskreno katolički, to jest vjeran istini koju smo primili od apostola i otaca, te u suglasju s vjerom koju je Katolička crkva uvijek ispovijedala; on ujedno teži za onom puninom kojom Gospodin hoće da se tijekom vremena njegovo Tijelo uvećava.

Ovaj Sveti sabor silno želi da pothvati djece Katoličke crkve napreduju povezani s pothvatima odijeljene braće, a da se putovima Providnosti ne postavlja nikakva zapreka niti da se preduhitruju poticaji Duha Svetoga. Osim toga, on izjavljuje da je svjestan kako ovaj sveti cilj, pomirenje svih kršćana u jedinstvu jed ne i jedine Kristove Crkve, nadilazi ljudske snage i sposobnosti. Stoga svoju nadu posve polaže u Kristovu molitvu za Crkvu, u Očevu ljubav prema nama i u silu Duha Svetoga: »Nada pak ne postiduje, jer Božja je ljubav razlivena u našim srcima po Duhu Svetome koji nam je dan« (Rim 5,5).

U Rimu, kod Sv. Petra,
Ja, PAVAO, biskup Katoličke crkve
dana 21. studenoga godine 1964.